

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра підприємництва, торгівлі та біржової діяльності

**ПРОГРАМА
КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
для здобувачів ступеня вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня
спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та
біржова діяльність»
галузі знань 07 «Управління і адміністрування»**

УДК 378.046-021.64:338.22

Затверджено науково-методичною
комісією університету

Протокол № 9 від 15 травня 2020 р.

Укладачі: Сатир Л.М., доктор екон. наук
Стаднік Л.І., канд. екон. наук
Кепко В.М., канд. екон. наук
Задорожна Р.П., канд. екон. наук
Шевченко А.О., канд. екон. наук
Непочатенко А.В., канд. екон. наук
Василенко О.І.

Програма кваліфікаційного екзамену зі спеціальності для здобувачів вищої освіти за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», рівень вищої освіти: перший (бакалаврський) рівень / Укладачі Л.М. Сатир, Л.І. Стаднік, В.М. Кепко, Р.П. Задорожна та ін. Біла Церква: БНАУ, 2020. 28 с.

Рецензенти:

Вахній С.П. – Генеральний директор ТОВ «Земля Томилівська», доктор с.-г. наук, професор

Якушев Е.Ф. – Перший віце-президент Київської обласної торгово-промислової палати, доктор екон. наук, професор, академік АЕН

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1. ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ ЗА ФАХОМ.....	6
1.1 Організація та порядок проведення кваліфікаційного екзамену за фахом.....	6
1.2 Структура екзаменаційного білета.....	9
2. ЗМІСТ ОСВІТНІХ КОМПОНЕНТ ВИНЕСЕНИХ НА КВАЛІФІКАЦІЙНИЙ ЕКЗАМЕН ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ...	10
2.1 Підприємництво.....	10
2.2 Товарознавство	11
2.3 Біржі та біржова діяльність	14
2.4 Економіка і організація торгівлі.....	16
2.5 Економічний аналіз	18
2.6 Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків.....	20
3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДІ НА ЗАВДАННЯ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТА.....	22
ДОДАТКИ.....	25

ВСТУП

Програму кваліфікаційного екзамену зі спеціальності розроблено відповідно до вимог галузевого стандарту вищої освіти підготовки фахівців за першим освітнім ступенем бакалавра спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», що має на меті допомогти студентам якісно підготуватися до складання комплексного кваліфікаційного іспиту за фахом.

Складовою атестації випускників Білоцерківського національного аграрного університету, які навчаються за спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» є кваліфікаційний екзамен зі спеціальності. Він проводиться наприкінці навчального процесу підготовки фахівців за освітнім рівнем бакалавр.

Кваліфікаційний екзамен є узагальнюючим і підсумковим контролем, що покликаний виявити обсяг знань і практичних умінь, здобутих студентами протягом вивчення навчальних компонент, що виносяться на атестацію.

Зміст навчальних компонент, що виносяться на кваліфікаційний екзамен, орієнтується на діагностику рівня опанування бакалавром професійних компетентностей, що визначені у Стандарті вищої освіти, а також засобах діагностики якості вищої освіти.

Кваліфікаційний екзамен зі спеціальності повинен визначати рівень засвоєння здобувачами вищої освіти матеріалів визначених фахових компонент, уміння самостійно аналізувати практичні проблеми та формувати правильні кроки до їх вирішення, активно використовувати набуті знання у своїй професійній діяльності, здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності, що передбачає застосування усіх набутих знань під час теоретичного та практичного навчання.

Мета кваліфікаційного екзамену зумовлює і його функції. Головною з них є контроль та оцінка рівня фахових знань, навичок

реалізації та застосування теоретичних та практичних знань з підприємництва, торгівлі та біржової діяльності отриманих здобувачем вищої освіти протягом навчання. Реалізація цієї функції припускає перевірку методологічних і теоретичних принципів, проблем і положень компонент навчального плану. Важливе значення має функція виявлення навичок вирішення практичних завдань, конкретного аналізу проблемних ситуацій. Кваліфікаційний екзаме́н, за умов всебічного аналізу його результатів, дозволяє найбільш вичерпно з'ясувати позитивний досвід і недоліки в організації, змісті та методиці викладання компонент навчального плану, а також самостійної роботи студентів.

1. ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

1.1. Організація та порядок проведення кваліфікаційного екзамену зі спеціальності

Під час розробки програми державного кваліфікаційного іспиту зі спеціальності застосовані такі основні методичні підходи:

1. Для перевірки відповідності знань випускників і їх практичної підготовки вимогам кваліфікаційної характеристики фахівця з підприємництва, торгівлі та біржової діяльності у розділах програми державного кваліфікаційного іспиту за фахом зазначено основні теоретичні питання, які мав опанувати здобувач вищої освіти із навчальних компонент, щоб мати можливість працювати за професійним призначенням бакалавра.

2. Кваліфікаційний екзамен має комплексний характер, тому його програма складається з узагальнених розділів програм профільюючих дисциплін для оцінки загального рівня кваліфікації випускника.

3. Комплексний характер кваліфікаційного екзамену передбачає необхідність під час підготовки до нього користуватися літературними джерелами з усіх зазначених дисциплін.

Кваліфікаційний екзамен за фахом проводиться в письмовій формі за білетами, складеними відповідно до програми екзамену. Перед екзаменом провідні викладачі випускної кафедри надають консультації.

Для проведення кваліфікаційного екзамену зі спеціальності створюється Екзаменаційна комісія (ЕК), яка оцінює відповіді студентів. Голова ЕК призначається Міністерством освіти і науки України за пропозицією ректора університету з представників галузей-замовників. До складу комісії входять викладачі випускної та профільних кафедр, провідні фахівці виробництва. Персональний

склад ЕК затверджується ректором не пізніше, ніж за місяць до початку її роботи.

Робота ЕК проводиться в терміни, передбачені навчальними планами. Графік роботи комісії затверджується ректором університету.

До початку екзамену до ЕК подаються такі документи: наказ ректора про допуск до кваліфікаційного екзамену зі спеціальності, довідка про виконання здобувачем вищої освіти навчального плану й одержані оцінки.

Для оформлення протоколів з числа членів комісії призначається секретар.

До кваліфікаційного екзамену допускаються здобувачі вищої освіти, які завершили вивчення всіх теоретичних компонент, отримали позитивні оцінки з усіх залікових і екзаменаційних предметів відповідно до навчального плану та виконали програму.

Кваліфікаційний екзамен проводять у групах згідно з розкладом.

До початку екзамену група студентів, які складають його за розкладом у цей день, запрошується в аудиторію, де відбувається засідання екзаменаційної комісії. Голова комісії вітає студентів з початком комплексного кваліфікаційного екзамену, знайомить їх зі складом екзаменаційної комісії коротко пояснює порядок її роботи.

На підготовку відповідей на завдання екзаменаційних білетів, групі відводять не більше 3-х годин.

Під час кваліфікаційного екзамену зі спеціальності забороняється:

- використовувати будь-яку літературу, записи та мобільні телефони;
- підказувати, говорити, надавати консультації іншим студентам;
- консультиватися з членами ЕК;
- виходити з аудиторії з будь-якими робочими аркушами.

Порядок відповідей на питання визначає сам здобувач вищої освіти. Письмова відповідь здобувача на питання екзаменаційного білету має бути чіткою, логічною та науково обґрунтованою. Відповідь варто будувати в єдності теорії та практики з підтвердженням теоретичних положень конкретними фактами.

Екзамен проводиться на відкритому засіданні ЕК, а рішення про оцінку приймається на закритому засіданні ЕК відкритим голосуванням простою більшістю голосів. Голова ЕК після засідання комісії оголошує студентам результати кваліфікаційного екзамену зі спеціальності.

При певних обставинах може виникнути необхідність дистанційної здачі кваліфікаційного екзамену за фахом. У такому випадку застосовується «Тимчасовий порядок проведення атестації здобувачів вищої освіти з використанням дистанційних технологій у регіональному університетському центрі Білоцерківського національного аграрного університету у 2019-2020 н.р. в умовах карантину», який передбачає наступне:

1. Проведення атестації здобувачів освіти із використанням засобів відеозв'язку та освітньої платформи Moodle передбачає складання атестаційного іспиту у форматі тестування і виконання практичних (творчих) завдань за затвердженим розкладом у синхронному режимі із забезпеченням надійної автентифікації здобувачів освіти;

2. Викладачі проводять передатестаційні консультації за допомогою засобів аудіо- або відеоконференцій за затвердженим розкладом. Під час проведення передатестаційної консультації здійснюється попередня перевірка технічних параметрів налаштування зв'язку зі здобувачами освіти, усуваються виявлені проблеми.

3. Екзаменаційна комісія у складі 3 осіб проводить засідання у приміщенні, підготовленому для використання відеоконференції на платформі ZOOM.

4. Здобувачі освіти у визначений час за розкладом мають зайти на платформу Moodle під своїм логіном і виконати завдання іспиту. Попередньо, за використання відеоконференції, здійснюється їх автентифікація. Підтвердження особи є умовою для початку процедури тестування. Максимальна тривалість складання атестаційного іспиту від моменту його початку здобувачем освіти має бути однаковою для всіх студентів.

5. У разі виникнення обставин непереборної сили під час складання кваліфікаційного екзамену здобувач вищої освіти повинен негайно повідомити ЕК (відповідальну особу) про ці обставини за допомогою визначеного каналу зв'язку (телефон, месенджер тощо) з обов'язковою фото- або відеофіксацією стану виконання завдань та об'єктивних факторів, що перешкоджають його завершенню. За цих обставин можливість та час перескладання екзамену визначається ЕК в індивідуальному порядку.

Протоколи засідання ЕК підписують голова та члени комісії.

Звіт про підсумки роботи ЕК обговорюються на засіданні відповідної випускової кафедри, раді факультету.

1.2. Структура екзаменаційного білета

Екзаменаційний білет складається з двох частин - теоретичної та практичної. Теоретична частина містить чотири питання, на які треба дати вичерпну відповідь. У практичну частину входить конкретне ситуаційне завдання, за результатами виконання якого оцінюється вміння студента використовувати здобуті знання для розв'язання фахових завдань (Додаток А). Завдання білету мають міждисциплінарний (інтегрований) характер, що спрямований на виявлення сформованості аналітичних, діагностичних, прогностичних умінь випускника. Білети рівноцінні за складністю і трудомісткістю та забезпечують перевірку готовності випускника до професійної діяльності.

2. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІН ВИНЕСЕНИХ НА КВАЛІФІКАЦІЙНИЙ ЕКЗАМЕН ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

2.1. Підприємництво

1. Сутність та зміст основних принципів підприємницької діяльності в Україні.
2. Суб'єкти та об'єкти підприємницької діяльності в Україні.
3. Основні права та обов'язки підприємців.
4. Класифікація видів економічної діяльності (КВЕД) – сутність та основне завдання.
5. Поняття підприємницького середовища та його складові елементи.
6. Організаційно-правові форми підприємництва та їх характеристика.
7. Сутність, переваги та недоліки одноособового володіння – як організаційно-правової форми підприємництва.
8. Сутність, переваги та недоліки партнерства – як організаційно-правової форми підприємництва.
9. Господарські товариства та їх види.
10. Підприємницька ідея та джерела її пошуку.
11. Стадії та етапи створення власної справи.
12. Засновницькі документи та їх підготовка.
13. Зміст та види планування в підприємстві.
14. Бізнес-план як основа створення підприємства.
15. Сутність підприємницької таємниці.
16. Формування відомостей, що складають підприємницьку таємницю.
17. Організація захисту підприємницької таємниці.

Основна література:

1. Апопій В. В. Основи підприємництва: навч. посіб. / В. В. Апопій, Н. О. Шутовська, С. А. Середа. К.: Ліра-К, 2014. 324 с.
2. Воронкова В. Г. Основи підприємництва: теорія та практикум: навч. посіб. / В. Г. Воронкова. К.: Ліра-К, 2014. 455 с.

3. Гой І. В. Підприємництво: навч. посіб. / І. В. Гой. К.: ЦУЛ, 2013. 368 с.

4. Грищенко І. М. Підприємницький бізнес: Підруч. для студентів ВНЗ /

І. М. Грищенко. К.: Грамота, 2016. 519 с.

5. Захарчин Г. М. Основи підприємництва: навч. посіб. / Г. М. Захарчин.

2-ге вид., перероб. і доп. К.: Ліра-К, 2013. 407 с.

6. Основи підприємництва: Підручник / [Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О., та ін.] під заг. ред. Н.В. Валінкевич. Житомир : ЖДТУ, 2019. 493 с.

7. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність [Текст] : підручник / за заг. ред. д.е.н., проф. І. М. Сотник, д.е.н., проф. Л. М. Таранюка. Суми : ВТД «Університетська книга», 2018. 572 с.

2.2. Товарознавство:

1. Споживча вартість товарів. Якість харчових продуктів та чинники її формування.

2. Основи зберігання товарів. Втрати продовольчих товарів при зберіганні.

3. Види консервування продовольчих товарів. Тара і пакувальні матеріали.

4. Харчова цінність плодів та овочів, їх хімічний склад та норми щоденного споживання.

5. Споживні властивості, виробництво та асортимент плодово-ягідних соків.

6. Хлібобулочні вироби: класифікація, асортимент, показники якості та дефекти.

7. Борошно: показники якості, умови пакування, маркування, транспортування, зберігання та дефекти.

8. Характеристика м'яса за видом, за віком, угодованістю, термічним станом і якістю.

9. Технологічна схема виробництва , класифікація, основний асортимент і якість ковбасних виробів.
10. Лакофарбові товари: склад, класифікація, показники якості.
11. Класифікація швейних товарів. Основні види типових розмірів швейних товарів.
12. Характеристика асортименту хліба. Технологія виробництва хліба. Способи зберігання свіжих плодів та овочів. Процеси, що відбуваються при зберіганні. Поняття про оптимальні умови зберігання.
13. Хімічний склад і харчова цінність м'яса риб. Методи обробки, що змінюють органолептичні показники та подовжують строки зберігання.
14. Скло, його властивості, методи виробництва та асортимент виробів із скла.
15. Соки та безалкогольні напої: класифікація, асортимент, якість, зберігання.
16. Деревинні матеріали: їх характеристика, класифікація, сфери застосування.
17. Борошняні кондитерські вироби. Асортимент, якість умови зберігання.
18. Канцелярські товари: асортимент, класифікація та показники якості.
19. Кисломолочні продукти. Асортимент, виробництво, показники якості, дефекти, види пакування.
20. Копчені рибні продукти: способи копчення, асортимент, якість, зберігання.
21. Класифікація скляних товарів, Декорування скляних виробів. Види кольорового скла.
22. Маргарин: харчова цінність, асортимент, показники якості, умови зберігання.
23. Класифікація твердих сичугових сирів, їх асортимент, показники якості, зберігання.

24. Пиво. Асортимент, основна сировина для виробництва, показники якості. Види пакування та методи зберігання.
25. Види і сорти, якість круп із рису, пшениці і проса. Умови та терміни зберігання.
26. Карамельні вироби. Класифікація, асортимент, основні вимоги до якості.
27. Іграшки: класифікація, асортимент, основні вимоги до якості.
28. Плоди: їх класифікація, харчова цінність, помологічні сорти і товарні сорти насіннячкових плодів.
29. Вимоги до якості свіжого, охолодженого та мороженого м'яса. Маркування м'яса.
30. Керамічні вироби. Їх класифікація, характеристика сировини для виробництва. Основні види дефектів керамічних виробів.
31. Характеристика борошна: види, сорти, показники якості. Характеристика клейковини муки. Вимоги до зберігання, основні види дефектів.
32. Меблеві товари. Характеристика споживчих властивостей. Вимоги до якості деревини, що використовується для виробництва меблів.
33. Взуття. Класифікація за призначенням. Показники якості взуття.
34. Приправи. Особливості складу. Використання в ресторанному господарстві. Режими зберігання та способи пакування.
35. Вершкове масло. Способи отримання, види, вимоги до якості, зберігання, вади.
36. Хімічний склад та харчова цінність молока і кисломолочних продуктів. Процеси: стерилізація і пастеризація молока.
37. Майонез: основна сировина для виробництва, вимоги до якості, способи використання. Характеристика видів пакування та умов зберігання.
38. Мед натуральний і штучний. Його склад, види, значення в харчуванні, використання. Способи визначення фальсифікації меду.
39. Рослинні олії. Технологія виробництва рослинних олій, види, показники якості. Умови зберігання.

Основна література:

1. Артюх Т.М. Теоретичні основи товарознавства [електронний ресурс]: навчальний посібник / Т.М. Артюх, І.В. Григоренко. - К.: НУХТ, 2014. 263с.

2. Мельник Т.Ю. Товарознавство : підручник (для студентів економічних спеціальностей) [Електронне видання] / Т. Ю. Мельник. Житомир : Державний університет «Житомирська політехніка», 2020. – 364 с.

3. Оснач О.Ф. Товарознавство: навчальний посібник Київ: Центр навчальної літератури, 2017. 219 с.

4. Подвірна Т.В. Опорний конспект лекцій з дисципліни «Теоретичні основи товарознавства та підприємництва» для студентів денної форми навчання за напрямом підготовки 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» // Укл. к.е.н., асистент Т.В. Подвірна. Тернопіль: ТНТУ ім. І Пулюя, 2017. 200 с.

5. Скрипчук П.М. Основи товарознавства [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / П.М. Скрипчук, О.Ю. Судук ; М-во освіти і науки України, Нац. ун-т вод. госп-ва та природокористування. Рівне: 2013. 260 с.

6. Теоретичні основи товарознавства: підручник для студентів вищих навчальних закладів / Л.І. Байдакова, І.М. Байдакова, Б.М. Губа , В.Я. Плахотін, О.В. Шегинський - Луцьк: Ред.-вид. Відділ ЛНТУ, 2016. 284 с.

7. Genius Foods: Become Smarter, Happier, and More Productive While Protecting Your Brain for Life (Genius Living, 1) Hardcover – March 20, 2018

2.3. Біржі та біржова діяльність

1. Завдання і функції товарних бірж та їх підрозділів.
2. Органи управління товарними біржами та їх функції.
3. Сутність та різновиди угод на товарній біржі.
4. Особливості та умови здійснення ф'ючерсної торгівлі.

5. Хеджування і біржової спекуляції на ф'ючерсних торгах.
6. Особливості вимог до біржових товарів, які реалізуються товарними біржами України.
7. Сучасні тенденції розвитку товарних бірж світу.
8. Форми проведення біржових аукціонів.
9. Види заявок на здійснення біржових угод на фондовій біржі.
10. Сутність та різновиди біржових угод на фондовій біржі.
11. Специфіка функціонування вітчизняних фондових бірж.
12. Сутність та особливості брокерської діяльності.
13. Порядок звернення і взаємозв'язку клієнта і брокерської контори.
14. Економічна стратегія брокера на товарній біржі, принципи її розробки.
15. Особливості функціонування фінансових посередників на фондовому ринку.
16. Механізм укладання угод з валютою.
17. Сутність та класифікація угод на валютній біржі.
18. Механізм торгівлі валютними ф'ючерсами.
19. Організація опціонної торгівлі.
20. Організація біржового ціноутворення та цінові ситуації на біржовому ринку.

Основна література:

1. Солодкий М.О., Яворська В.О., Кравченко А.С. Біржовий ринок: стан, проблеми, перспективи: монографія. Київ: Компринт.2018. 576 с.
2. Солодкий М. О., Яворська В. О. Хеджування ф'ючерсами і опціонами: навч. посіб. Київ. ЦП «Компринт». 2018. 398 с.
3. Шевченко А.О. Аналіз та прогнозування біржового ринку // Л. М. Сатир, А. О. Шевченко, В. В. Новікова. 2018. 372с.
4. Торгівля та біржова діяльність в Україні: проблеми і стратегії розвитку: колект. моногр. / за заг. ред. Т. В. Гринько. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2018. 404 с.

5. Ю.О.Єрешко, М.М.Дученко І.М. Крейдич. Гроші та кредит: Практикум. [Електронний ресурс]: навч. посіб. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. 52 с.

6. Солодкий М.О., Яворська В.О. Біржовий товарний ринок: навч. посіб. Київ: КОМПРИНТ, 2017. 482 с.

7. Солодкий М. О., Резнік Н. П., Яворська В. О., Основи біржової діяльності : навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. За ред. М. О . Солодкого. Київ. ЦП «Компринт». 2017. 450 с.

8. Біржова діяльність: опорний конспект лекцій [Електронний ресурс] / укладачі А. М.Одарченко, К.В. Сподар, О. О. Лісніченко. Електрон. дані. Х. : ХДУХТ, 2017.

9. Калінеску Т. В. Біржова діяльність: підручник / Т. В. Калінеску, І. М. Кушал, О. Д. Кирилов; Східноукр. нац. ун-т ім. Володимира Даля. Сєверодонецьк: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2016. 444 с.

10. Фінансовий ринок : практикум / І. І. Рекуненко, І. О. Школьник, О. В. Люта. Суми : Сумський державний університет, 2016. 83 с.

11. Солодкий М. О. Біржовий товарний ринок: навч. посіб. Київ. ЦП «Компринт». 2015. 482 с.

12. Brief History of Futures Trading. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.futurestradingpedia.com/history_of_futures_trading.htm

2.4. Економіка і організація торгівлі

1. Місце торгівлі в економічній системі. Загальна характеристика
2. Організаційні форми торгівлі.
3. Майнові та фінансові ресурси торговельного підприємства
4. Показники, що характеризують товарооборот торговельного підприємства. Аналіз його обсягу та структури.
5. Фактори, що визначають тенденції та перспективи розвитку

зовнішньої торгівлі.

6. Поточні витрати торговельного підприємства.

7. Доходи торговельного підприємства.

8. Фінансові результати діяльності торговельного підприємства

9. Фінансово-майновий стан торговельного підприємства та методи його оцінки

10. Сутність та функції роздрібною торгівлі.

11. Поняття торговельного підприємства, його ознаки.

12. Сутність та функції оптової торгівлі.

13. Структура та основні напрями розвитку оптової торгівлі.

14. Оптові торговельні підприємства, їх економічні, організаційні та юридичні ознаки.

15. Види оптових підприємств. Класифікація оптових торговельних підприємств.

16. Види оптових посередників.

17. Суть складського технологічного процесу, принципи його організації та складові частини.

18. Техніко-економічні показники використання складів.

19. Форми та методи товаропостачання.

20. Управління товаропостачанням роздрібною торговельною мережі.

21. Роль транспорту у перевезенні товарів та його види.

22. Організація транспортно-експедиційного обслуговування підприємств торгівлі.

23. Стандартизація тари та її основні завдання. Уніфікація тари.

Маркування тари, види маркування.

24. Роздрібна торговельна мережа, її соціально-економічне значення.

25. Принципи організації торгово-технологічного процесу в магазині.

26. Позамагазинні форми продажу товарів, їх соціально-економічне значення.

27. Система торговельного обслуговування, її сутність, зміст та принципи організації.

Основна література:

1. Апопій В.В., Міщук І.П. Організація торгівлі : підручник. Київ: ЦУЛ, 2019. 632 с. Балджи М.Д., Допіра І.А., Однолько В.О. Економіка та організація торгівлі : навчальний посібник. Київ : Кондор-видавництво, 2017. 368 с
2. Власова Н. О., Гросул В. А., Краснокутская Н. С. та інші. Економіка торгівлі: Навч. пос. Харків: Світ Книг, 2015. 473 с.
3. Економіка підприємства торгівлі (у схемах та таблицях) : навч. посіб. / І. В. Височин, Н. М. Новікова, І. М. Вавдійчик. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. 428 с.
4. Економіка торгівлі : навч. посіб. / [Н.О. Власова, В.А. Гросул, О.А. Круглова, М.В. Чорна та ін..] ; за ред. Н.О. Власової. Харків: Світ Книг, 2014. 473 с.
5. Лігоненко Л.О. Економіка торгівлі (у рисунках, схемах та таблицях) : навч. посіб. / Л.О. Лігоненко, А.М. Носуліч, Н.М. Новікова. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. 228 с.
6. Чорна М.В, Кушнір Т.Б., Михайлова О.В. Економіка торгівлі: навчально-методичний посібник. Харків: ХДУХТ, 2015. 221 с.

2.5 Економічний аналіз

1. Зміст, функції, завдання та роль аналізу господарської діяльності в системі управління підприємством
2. Поняття, види факторного аналізу та моделювання факторних систем
3. Алгоритм застосування різних способів виміру впливу факторів в детермінованому аналізі
4. Аналіз маркетингової діяльності підприємства
5. Аналіз використання земельних ресурсів сільськогосподарськими підприємствами
6. Аналіз використання трудових ресурсів, продуктивності і оплати праці
7. Аналіз використання основних засобів підприємства.

8. Аналіз використання матеріальних оборотних ресурсів підприємства
9. Аналіз рівня, динаміки, структури фінансових результатів.
10. Оцінка впливу факторів на фінансові результати від різних видів діяльності.
11. Аналіз фінансової стійкості і ділової активності підприємства
12. Порядок формування та аналіз фінансових результатів підприємства
13. Аналіз прибутковості і рентабельності діяльності підприємства.
14. Аналіз формування, розподілу чистого прибутку та визначення резервів зростання прибутку і рентабельності.
15. Аналіз витрат виробництва і собівартості продукції.
Оперативний аналіз собівартості продукції.
16. Аналіз виробничого потенціалу галузей тваринництва та ефективності його використання.
17. Аналіз виробничого потенціалу галузей рослинництва та виконання технологічного процесу.

Основна література:

1. Економічний аналіз : Навч. посіб. / За ред. Ф.Ф. Бутинця. Житомир: ПП «Рута», 2003 . 680 с.
2. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посіб. К.: Знання, 2004. 654 с.
3. Портна О. В. Аналіз господарської діяльності : навч. посіб. О. В. Портна. К. : Ліра-К, 2015. 312 с.
4. Кіндрацька Г.І. Аналіз господарської діяльності : підручник. / Г.І. Кіндрацька, А.Г. Загородній, Ю.І. Кулиняк. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2019. 320 с.
5. Мулик Т. О. Аналіз господарської діяльності - Навчальний посібник. Київ, Центр учбової літератури, 2017. 288 с.

6. Загородній А.Г. Теорія економічного аналізу: навч. посібник / А.Г. Загородній, Г.І. Кіндрацька, З.О.Коваль, О.І. Тивончук. Львів : Видавництво Львівська політехніка, 2012. 328 с

2.6. Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків

1. Поняття й основні елементи господарського рішення. Ефективність та результативність господарських рішень.
2. Індивідуальна, групова та організаційна ефективність – їх сутність та взаємозв'язок.
3. Завдання та принципи прогнозування господарських рішень, їх суть.
4. Теорія корисності та її застосування у процесах прийняття рішень.
5. Сутність ймовірнісного методу оцінку ризику, переваги, недоліки та обмеження в його застосуванні.
6. Експертні методи оцінки ризику, їх суть, основні переваги та недоліки.
7. Прогнозування та вибір оптимального господарського рішення. Методи прогнозування.
8. Виробничий ризик, суть, структура та причини виникнення;
9. Диверсифікація, як метод зниження ступеня ризику ;
10. Лімітування та самострахування, як методи зниження ступеня ризику;
11. Страхування та хеджування, як методи зниження ступеня ризику;
12. Система керування ризиками, її складові елементи.
13. Принципи (правила) керування ризиками, їх зміст;
14. Фінансові ризики та платоспроможність підприємств, їх сутність та взаємозв'язок .
15. Специфіка фінансових ризиків за умов світової глобалізації економіки.
16. Сутність й алгоритм вибору варіанта господарського рішення в умовах невизначеності на основі використання правила максиміна(критерій Вальда).

17. Сутність й алгоритм вибору варіанта господарського рішення в умовах невизначеності на основі використання правила максимакса.
18. Сутність й алгоритм вибору варіанта господарського рішення в умовах невизначеності на основі використання правила мінімакса (Критерій Севіджа).
19. Сутність й алгоритм вибору варіанта господарського рішення в умовах невизначеності на основі використання правила Гурвіца.
20. Допустимий, критичний та катастрофічний ризик, їх суть та ознаки .

Основна література:

1. Балджи М.Д. Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків: навч. посіб. / М.Д. Балджи, В.А.Карпов, А.І. Ковальов, та ін. Одеса: ОНЕУ, 2013. 670 с.
2. Економічний ризик: методи оцінки та управління [Текст]: навч. посібник / [Т. А. Васильєва, С. В. Леонов, Я. М. Кривич та ін.]; під заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т. А. Васильєвої, канд. екон. наук Я. М. Кривич. Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2015. 208 с.
3. Клименко С.М. Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризику/ С.М. Клименко, О.С. Дубова. К.: КНЕУ, 2004. 272 с.
4. Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків: навч. посіб. / Т.С. Клебанова, О.В. Мілов, С.В. Мілевський та ін. Харків.: ХНЕУ, 2010. 264 с.
5. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків: навч. посіб. / Л.І. Донець, О.В. Шепеленко., С.М. Баранцева., О.В. Сергеева та ін. К.: ЦУЛ, 2012. 472 с.
6. Полінкевич О. М. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків : навч. посіб / О. М. Полінкевич, І. Г. Волинець. Луцьк : Вежа-Друк, 2018. 336 с. [Електронний ресурс]. URL: http://www.esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/15846/1/Polinkevych_Volynets_OGROR2018.pdf.

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДІ НА ПИТАННЯ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТА

Структура екзаменаційного білета передбачає 4 теоретичних питання й одне практичне завдання (по одному питанню чи практичному завданню з кожного курсу, при вирішенні яких необхідно виявити необхідний рівень теоретичних знань з дисципліни та практичних навиків (більше 60 % програмного матеріалу).

Сумарна кількість балів, яку може отримати студент за правильні та повні відповіді на всі запитання становить 100 балів: по 20 балів за кожне теоретичне запитання та 20 балів за практичне завдання.

19-20 балів ставиться здобувачу вищої освіти за повну самостійну, логічно аргументовану відповідь на питання білета та можливі додаткові питання екзаменаторів. Здобувач має виявити ґрунтовні знання матеріалу, що базуються на основній і додатковій літературі; орієнтуватися у спірних поглядах науковців і в особливостях трактування даного питання, посилаючись під час відповіді на чинне законодавство й авторитетні джерела; правильно виконати практичне завдання з ґрунтовними висновками та поясненнями.

16-18 балів заслуговує відповідь здобувача вищої освіти, яка ґрунтується на самостійному осмисленні проблемних питань, охоплює знання матеріалу в обсязі програми згідно структури курсу. Здобувач відповів на усі питання екзаменаційного білета грамотно та по-суті, володіє навичками та методами виконання практичних завдань. Проте, можливі несуттєві проблеми у висвітленні деяких неосновних питань дисципліни. Здобувач повинен вміти використовувати свої знання для аналізу сучасної дійсності, знати нормативно-правову базу зі спеціальності й інші передбачені програмою літературні джерела.

13-15 балів ставиться у випадках, коли здобувач вищої освіти переповів матеріал, але не у повному обсязі, або допускав помилки у відповідях, але загалом виявив знання основної частини програмного

матеріалу курсу. Здобувач виявив вміння розкрити основні напрямки та тенденції розвитку й удосконалення системи управління персоналом, оволодів умінням пов'язувати теоретичні положення фахових дисциплін із вирішенням практичних завдань на макро- та мікрорівні.

10-12 балів ставиться у випадках, коли студент перепоїв матеріал, але не у достатньому обсязі, або допустив суттєві помилки у відповідях і загалом виявив поверхневі знання основної частини програмного матеріалу курсу. Здобувач вищої освіти не виявив уміння розкрити основні напрямки, не оволодів умінням пов'язувати теоретичні положення фахових дисциплін із вирішенням практичних завдань на макро- та мікрорівні.

0-9 балів ставиться студенту, який не виявив на екзамені достатніх знань із предмету, допускав грубих помилок при відповідях, засвоїв менше 50 % матеріалу, не дав правильної відповіді на жодне з питань білету чи усні питання екзаменаторів.

Підсумкове оцінювання знань студентів здійснюється за стобальною шкалою з наступним їх переведенням до національної шкали та шкали ECTS у такому порядку:

Шкала оцінювання державного кваліфікаційного екзамену зі спеціальності бакалавра: національна та ЄКТС

За 100 бальною шкалою	За національною шкалою		За шкалою ECTS
	екзамен	залік	
90–100	Відмінно	Зараховано	A
83–89 75–82	Добре		B C
68–74 60–67	Задовільно		DE
35–59	Незадовільно (незараховано) з можливістю повторного складання		FX
0–34	Незадовільно (незараховано) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни		F

Критерії підсумкового оцінювання знань здобувачів вищої освіти:

Здобувач одержує оцінку **«відмінно»**, якщо його відповідь повна, розуміння матеріалу глибоке, основні уміння сформовані та засвоєні; виклад матеріалу логічний (обґрунтований нормами законодавства), висновки й узагальнення точні та пов'язані з явищами навколишнього життя, зі сферою майбутньої спеціальності; здобувач орієнтується в системі управління персоналом і практиці його застосування, правильно використовує економічну й управлінську термінологію, вміє застосувати свої знання для вирішення практичних ситуацій.

Здобувач одержує оцінку **«добре»**, якщо його відповідь задовольняє раніше наведені вимоги, але виклад матеріалу недостатньо систематизований, окремі уміння недостатньо мірою сформовані; у визначеннях понять, термінології й узагальненнях є окремі неточності, які легко виправляються за допомогою додаткових запитань членів комісії чи екзаменатора.

Здобувач одержує оцінку **«задовільно»**, якщо його відповідь свідчить про розуміння ним основних положень питання, але спостерігається значна неповнота знань; визначення понять нечіткі, неточні; уміння сформовані недостатньо мірою; висновки й узагальнення аргументовані слабо, з помилками.

Здобувач одержує оцінку **«незадовільно»**, якщо його відповідь неправильна, знання фрагментарні, мають неповний характер; студент не знає основного матеріалу, допускає грубі помилки у визначеннях понять, а також не вміє працювати з документами та джерелами літератури.

Зразок розв'язування практичних ситуаційних завдань**Практичне завдання № 1**

Підприємство “Росич” реалізує продукцію підприємству “Овен”

Продукція	Кількість, шт.	Собівартість, грн.	Рентабельність, %	Акцизний збір, грн.
Товар А	1200	8,30	35	2,50
Товар Б	10000	12	35	3,0
Товар В	3000	6,70	35	4,50

Розрахувати:

- а) оптову ціну на вироби;
- б) відпускну ціну підакцизного товару без ПДВ;
- в) відпускну ціну підакцизних товарів з ПДВ за ставкою 20 %;
- г) роздрібну ціну, якщо торгова націнка – 30 %.
- д) виручку від реалізації.

Еталонне рішення завдання

- 1) Розрахунок оптової ціни
  - Товар А $8,30 \times (1 + 35:100) = 11,205$
  - Товар Б $12,0 \times (1 + 35:100) = 16,2$
  - Товар В $6,70 \times (1 + 35:100) = 9,045$
- 2) Розрахунок відпускнуої ціни підакцизного товару без ПДВ
  - Товар А $11,205 + 2,50 = 13,705$
  - Товар Б $16,2 + 3,0 = 19,2$
  - Товар В $9,045 + 4,50 = 13,545$
- 3) Розрахунок відпускнуої ціни підакцизного товару з ПДВ за ставкою 20%
  - Товар А $13,705 \times 1,2 = 16,45$

$$\text{Товар Б } 19,2 \times 1,2 = 23,04$$

$$\text{Товар В } 13,545 \times 1,2 = 16,25$$

4) Розрахунок роздрібної ціни

$$\text{Товар А } 16,45 \times (1 + 30:100) = 21,39$$

$$\text{Товар Б } 23,04 \times (1 + 30:100) = 29,95$$

$$\text{Товар В } 16,25 \times (1 + 30:100) = 21,13$$

5) Розрахунок виручки від реалізації

$$\begin{aligned} 21,39 \times 1200 + 29,95 \times 10000 + 21,13 \times 3000 \\ = 25668 + 299500 + 63390 = 388558 \text{ грн.} \end{aligned}$$

Зробити аналітичне пояснення

Практичне завдання № 2

Інвестор продав опціон на квітневий ф'ючерсний контракт по ціні виконання 6,5 дол/т з премією 0,5 дол. Який буде результат, якщо по закінченню терміна ціни будуть такі:

Ціна ф'ючерсного контракту, дол.	Покупець (прибуток, збиток, дол.)	Продавець (прибуток, збиток, дол.)
5,0		
5,5		
6,0		
6,5		
7,0		

Еталонне рішення завдання

Ціна ф'ючерсного контракту, дол.	Покупець (прибуток, збиток, дол.)	Продавець (прибуток, збиток, дол.)
5,0	+0,5	-1
5,5	+0,5	-,05
6,0	+0,5	0
6,5	+0,05	0,5
7,0	0	0,5

Показати кроки розрахунків і пояснити результати.

Практичне завдання № 3

Визначити час товарного обертання за IV квартал на підставі наступних даних :

1.Товарооборот магазину за IV квартал 2011р. становить 1323 тис.грн.

2.Товарні запаси на 1.10.2011 р. - 275 тис. грн., 1.11.2011 р. – 305,5 тис. грн. , 1.12.2011 р. – 357,5 тис. грн. , на 1.01.2001 р. – 330тис. грн.

Еталонне рішення завдання

Середньоденний товарооборот за IV квартал:

$$1323 \text{ . грн. : } 90 \text{ днів} = 14,7 \text{ тис. грн.}$$

1.Середній товарний запас у IV кварталі:

$$((275 \text{ 000} : 2) + 305500 + 357500 + (330000 : 2)) : 3 = 321833$$

2.Час товарного обертання *в днях* :

$$321,8 \text{ тис. грн. : } 14,7 \text{ тис. грн.} = 21,9 \text{ днів.}$$

3.Час товарного обертання у кількості оборотів середнього

товарного запасу:

1323 тис. грн. : 321,8 тис. грн. = 4,1 обороти

або 90 днів кварталу : 21,9дня = 4,1 обороти.

Отже, середній товарний запас розміром 321,8 тис. грн. оновлювався на протязі кварталу 4,1 рази.

